

Regelmatig moesten eerste predikanten het veld ruimen Nijeveen raakte gewoon aan afzetting van de dominee

door Frans Verkade

Is het uitbrengen van een beroep thans in verreweg de meeste situaties een vervolg op het vertrek naar een andere gemeente of het pensioen van de vorige predikant in de begintijd van de (Gereformeerde) kerk na de Reformatie lag daaraan vaak een andere reden ten grondslag. Menig "pastor" werd uit zijn dienst ontzet. Ook in Nijeveen wist men daarvan mee te praten. Gedurende een periode van acht jaar werden er maar liefst twee dominees definitief uit de pastorie gezet.

Zoals gezegd waren afzettingen van predikanten in de eerste twintig jaren van de zeventiende eeuw schering en inslag. Alleen al in Drenthe moesten toen ruim dertig predikanten het veld ruimen terwijl in de buurprovincie Overijssel nog eens ruim twintig werden genoodzaakt in het meest gunstige geval naar een andere gemeente uit te zien of anders hun beroep op te geven. De alcohol bleek in die dagen behoorlijk verleidelijk voor de vaak in armoede verkerende voorgangers. Bovendien presteerde een enkeling het om, al dan niet opzettelijk, tot doodslag over te gaan.

De zomer van 1601 is voor Nijeveen een bijzondere. De laatste pastoor, Steven Wouters, die overigens al vroeg met de hervorming van Luther meeging, is in het vorige jaar overleden. De poging om een goedkope samenwerking met Kolderveen aan te gaan stuit op verzet van de Drentse synode, waarvan ds. Henricus Meinardi uit Diever secretaris is.

Hoge functies

Er moet dus een nieuwe dominee komen. Opmerkelijk genoeg komt de zojuist genoemde synodesecretaris in beeld. Heeft hij misschien zelf een hengeltje uitgegoid? We weten het niet. Wel dat hij het nog al te stellen heeft met de kerk in Friesland. In 1599 is hem wegens onbekwaamheid het preken in z'n gemeente Wijckel verboden en volgde de oproep tot een "stichtelijk gedrag" en "vlijtige studie".

Meinardi wijkt daarentegen uit naar Diever. Volgens dr. J. Naarding zou hij al eerder in dit dorp hebben gearbeid en was hij vandaar naar Friesland vertrokken vanwege de steeds achterwege blijvende betalingen.

Hoe dit ook zij, hij verwerft er in 1601 zoveel aanzien dat hem zelfs de rol van voorzitter van de classis te beurt valt. Kort daarop volgt het vertrek naar Nijeveen. De nieuwe predikant, die vervolgens ondertekent als Henricus Meinardi Raedt, blijft in aanzien. Hij mag tevens de dienst in Wapserveen waarnemen en is ondermeer belast met het examen van de predikant van Ruinerwold.

Snel problemen

Ondertussen beginnen de problemen uit Friesland hem op te breken. Het ontbreekt nog altijd aan diverse getuigschriften en een verzoening met de Friese heren. De Groninger synode, die als hogere instantie deze zaak afwerkt, neemt het hoog op.

Een afzetting volgt. Met de winter voor de boeg wordt hem toegestaan tot Pasen te blijven. Hij weet evenwel het vertrek met steun van de inwoners nog een jaar uit te stellen en meldt zich dan in Zwartsluis aan.

Nijeveen is na veel problemen opnieuw vacant en moet een andere herder en leraar zoeken. Beslist geen gemakkelijke opgave. Kandidaten zijn schaars en goede gevestigde predikanten worden vaken gedurende lange tijd in hun gemeenten vastgehouden, zeker in deze oorlogsjaren.

Als de vrede in het jaar 1607 terug is legt ene Godefridus Pauli voor de classis Beilen enkele

noodzakelijke verklaringen van de classis Zwolle op tafel. Hij is de zoon van ds. Paulus Antoni uit Rouveen, die zojuist een beroep naar Beilen heeft aangenomen.

Moelijke start

Pauli heeft inmiddels de roep van het trouw ter kerke gaande Nijeveen opgevolgd en er zelfs het Heilig Avondmaal bediend. Dit laatste stuit op veel verzet, zeker als hij in het volgende jaar voor de Groninger visitator, ds. J. Acronius moet verschijnen.

Een nieuw examen volgt en Pauli valt tegen. Ondanks het dringende verzoek uit Nijeveen wordt geoordeeld dat er niets rest dan zijn vertrek als predikant en een baan als schoolmeester te Beilen.

Dat gaat de Nijeveners wat te snel. Een hernieuwd verzoek aan de classis leidt tot de toezegging dat hij er nog een half jaar mag preken, echter zonder de sacramenten te bedienen. Na deze termijn volgt opnieuw een examen van de classis, waarvan inmiddels pa Antoni voorzitter is. De Nijeveners kunnen opgelucht ademhalen. Hun predikant slaagt en kan eerst nu, inmiddels verkeren we in het jaar 1609, volop aan het werk.

Twee jaar blijft het vervolgens rustig. Echter dan staat opnieuw een afzetting voor de deur. Predikanten uit buurgemeenten klagen dat Pauli niet alleen onbekwaam is, maar ook een "ergerlijk leven" leidt. Voor het Paasfeest van 1612 moet hij Drenthe hebben verlaten.

Nieuw verzoek

Blijkbaar denken veel inwoners van Nijeveen er opnieuw anders over. Nieuwe kandidaten voor het predikantschap in hun plaats worden afgewezen. Daarentegen doen ze samen met de vader van Pauli andermaal een beroep op de synode. Ze stellen dat de jonge man z'n leven heeft verbeterd.

De synode zwicht. Deze wil de jonge man liever helpen oprichten dan hem bedroeven. Hij doet in het openbaar belijdenis van zijn "vorige ergerlijk leven" en vraagt vergiffenis. Eén en ander wordt in de kerk van Nijeveen herhaald en ook in de omgeving bekend gemaakt.

Echter het blijft rommelen. Een jaar later, inmiddels is het jaar 1614 aangetreden, liggen er opnieuw klachten over zijn leven op de synodetafel. Bovendien geeft een aldaar door hem gehouden preek de aanwezigen nog nauwelijks enige hoop. Men ervaart deze zelfs als "zeer slecht en onstichtelijk".

Een nieuw ultimatum stelt dat hij in mei 1615 de pastorie ontruimd moet achterlaten. Hij eindigt eerst voor de klas in Havelte, maar moet ook daar het veld ruimen als hij in z'n oude zondige leven blijft terugvallen.

De Nijeveners zoeken ondertussen verder naar een meer succesvolle opvolger...